

LÉKAŘSKÉ KNIHOVNY V SOUČASNÉM PROSTŘEDÍ INFORMAČNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

Milan Špála

Anotace

Od počátku 19. století objevují se ve vědeckých a univerzitních institucích knihovnická zařízení také pod označením „Oddělení knihovnických věd“ V polovině 20. století se pak v knihovnickém světě začíná objevovat stále častěji označení „knihovni a informační vědy“ (library and information science – LIS). A to zvláště v oblasti specializovaných resp. vědeckých knihoven s cílem odlišit je od obvyklých knihoven veřejných. Stále častěji se vedle ukládání a vyhledávání dokumentů hovoří i o jejich transferu. Spolu s tím čím dál tím více dochází v knihovnictví k automatizaci postupů, zvláště v oblasti knihovnických a bibliografických služeb. A do toho vstupuje digitalizace informačních pramenů a služeb a objevují se první bibliografické databáze (např. MEDLINE).

K vyhledávání pramenů a jejich třídění je možno díky digitalizaci využívat nejrůznější deskriptory a vyvrhlením je možnost přístupu k dokumentům a jejich transferu on-line. Matematická teorie komunikace umožňuje postupně i měření informací. Tento rozvoj informačních technologií, zvláště ve vyhledávání podle pojmů, však dospěl zřejmě k okamžiku, kdy je třeba přejít do oblasti znalostní a používat sociokognitivní přístupy.

Při historickém posuzování významu a funkce knihoven, jako jednoho z reprezentantů paměťových institucí, při využívání lidských znalostí je možné ve vývoji lidstva rozlišit tři periody: vznik řeči před zhruba 100 000 lety, vznik písma před 10 000 lety a vznik tisku v posledním tisíciletí. Ve vědeckém světě od 16. století pak začaly vznikat první časopisy a učené společnosti. A od té doby do počátku 20. století se mezinárodně i mezioborově zkodifikovaly při publikování vědeckých výsledků jejich styl, etika a polygrafická technologie. Tento stav projevující se důvěryhodností, objektivitou a srozumitelností zjištěných nových dat a znalostí v podstatě dodnes přetrvává a v renomovaných zdrojích je respektován.

V poslední době lze však pozorovat, nejen ve vědě, ale i v právnické, správní i politické oblasti, porušování základních pravidel korektního publikačního chování. Protože se to odehrává v globální informační společnosti nacházíme toto rozvolnění korektních zvyklostí celosvětově. Odtud ony plagiátorské aféry, počínaje univerzitami, ale zasahující i do vládních kruhů, kdekoli se tam působící osoby setkávají s povinností publikovat a nedostává se jim vedle vlastní kompetence patřičného vedení nebo kontroly. (Jako doklad tohoto fenoménu explicitně je připojeni odkaz na následující recentní monografii: Mintz, Anne P., ed. *Web of Deceit: Misinformation and Manipulation in the Age of Social Media*. Medford, NJ, CyberAge Books, 2012). Nepochybně s postupem vývoje technologií, zvláště s eventuálním přechodem do sociokognitivní periody lidské komunikace, dojde za součinnosti s knihovníky a informačními pracovníky ke korekci tohoto disekvilbria.

Na závěr přehledové přednášky budou zmíněny ukázky ze změn současné knihovnické práce při implementaci nových informačních a komunikačních technologií. Zároveň bude pro účastníky konference MEDSOFT 2012, kteří nemají ze své práce větší osobní zkušenosti s tím sektorem knihoven, připojen přehled aktuální organizace a stavu lékařských knihoven v České republice jak jej připravily vedoucí pracovnice Národní lékařské knihovny v Praze: ředitelka PhDr. H. Bouzková a její náměstkyně pro informační služby, PhDr. E. Lesenková PhD.

Klíčová slova

vědecké knihovny a knihovnické služby; knihovni a informační vědy; digitalizace a automatizace; informační a komunikační technologie; bibliografické databáze; sociokognitivní přístupy; styl, technologie a etika publikace vědeckých výsledků.

Kontaktní adresa:

Milan Špála

Univerzita Karlova Praha

e-mail: spala.m@seznam.cz